

בפרשת השבוע אנו קוראים את פרשת המועדות. למעשה, התורה מפרטת את כל המועדות שוב בפרשת פנחס שבספר במדבר. כבר חז"ל עמדו על כפילות זו ואמרו: "בתורת כהנים (ויקרא) מפני סדרם, בחומש הפקודים (במדבר) מפני קורבן" (ספרי, דברים קכז). כלומר, שפרשתנו מונה את המועדים לשם תיאורם, תוך התאמה למהלך השנה (על פי תאריך המועד), ואילו בפרשת פנחסחוזר הכתוב ומונה את המועדות ומתמקד בקורבנות המוספים שיש להקריב בכל מועד ומועד.

לגבי פרשת פנחס, זהו הסבר מספק המבהיר את ייחוד רשימת המועדות שם, ואמנם הדגש בפרשת פנחס הינו על הקורבנות שיש להקריב בזמנים השונים. אולם, לגבי פרשתנו ההסבר לוקה בחסר. אמנם מנויים כאן המועדים על פי סדר כרונולוגי של מעגל השנה, אך עדיין אנו מבקשים לדעת מהו הדבר בו מתמקדת התורה בתיאור המועדים הללו, מעבר לסדר כתיבתם בתוך הרשימה. מהו התוכן המלא את המועדות הללו שצריכים לחגוג כל ישראל?

התשובה לכך פשוטה, ומתבטאת בצורה מלאה בכותרת לפרשיה שלנו: "אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אתם במועדם" (כ"ג, ד). הדבר אותו מדגיש הכתוב הוא היות זמנים מסוימים "מקראי קדש", ועל כן ולשם כך צריכים עם ישראל "לקרוא אתם" במועדם. ואמנם, הדגש החוזר לכל אורך החגים המנויים בפרקנו הוא היותם "מקראי קדש". כיצד נענה עם ישראל לזמן הקדוש? מה פירוש ההוראה לקרוא את היום כקדוש?

בפירוש ביטוי זה ("מקראי קדש") נחלקו ראשונים: רמב"ן הבין שה'מקרא קדש' האמור מכוון להיקראות, התכנסות של קדש. פירוש זה נשען על שמות "ב, ח, שם לגבי שביעי של פסח כתוב:

1 - "עצרת לה' אלהיך,

2 - לא תעשה מלאכה".

שהרי, אם נשווה לשון זו, לזו האמורה בפרקנו:

1 - "מקרא קדש יהיה לכם,

2 - כל מלאכת עבודה לא תעשו"

נקבל את המשוואה: "עצרת לה' אלהיך" = "מקרא קדש יהיה לכם". משמעות עצרת היא ככל הנראה התכנסות במקום מרכזי, ולפיכך, מגיע הרמב"ן למסקנה, כי אף מקרא קדש רומז להתכנסות (ראה גם בפירוש שד"ל, שהולך בדרך הרמב"ן).

לעומת הסבר הרמב"ן פרשו רש"י ורשב"ם את 'מקרא קדש' מלשון קריאה, הכרזה. הם טענו כי יש להכריז על היום המקודש וכך לקדשו ולהזהיר את העם מלעבור על איסור המלאכה (השווה לדברי יואל: "קדשו צום קראו עצה" - א', יד).

כהמשך לשני פירושים אלו ראוי לציין, כי על פי לשון הכתוב נראה כי הדבר קשור מהותית לאיסור המלאכה. כמעט לכל אורך הרשימה אנו קוראים את הסגנון הקבוע: "מקרא קדש יהיה לכם, כל מלאכת עבודה לא תעשו". ככל הנראה, אי עשיית המלאכה הינו מימוש של עובדת היום "מקרא קדש". על פי זה, יש לפרש את 'מקרא' כהצעת רש"י, שהכוונה לנתינת צביון מיוחדליום, אולם אין לראות בו ביטוי פיזי של דיבור בפה דווקא, אלא של הימנעות ממלאכה וכך קורא האדם את היום כקדוש. כך הוא מעניק לו את צביונו המיוחד.

כלומר, אם בפרשת פנחס הדגש הינו על קורבנות המוספים שיש להקריב במועדות, הרי שאצלנו הדגש הוא על עצם היות מושג הקדושה בזמן, קדושה הגוררת את הפסקת הפעילות היום-יומית הרגילה. ישנם זמנים שונים אשר יש להעניק להם צביון מיוחד ולהימנע ממלאכה. יש לעשות זאת באשר זמנים אלו קדושים הם, ואינם 'סתם יום של חול'.

דווקא משום שכאן מבקשת התורה להתמקד בעצם היות הזמן 'מקרא קדש', מעניין לבחון את המועדים הכלולים ברשימה זו ואת מבנה הפרשיה.

כבר בתחילת הרשימה אנו רואים שישנן שתי פתיחות למועדים:

"וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם מועדי ה' אשר תקראו אתם מקראי קדש, אלה הם מועדי:

ששת ימים תעשה מלאכה, וביום השביעי שבת שבתון, מקרא קדש, כל מלאכה לא תעשו, שבת הוא לה' בכל מושבתיכם.

אלה מועדי ה' מקראי קדש, אשר תקראו אתם במועדם:

בחדש הראשון בארבעה עשר לחדש בין הערבים פסח לה'..."

ישנן שתי פתיחות שהן למעשה שתי כותרות. לאחר הפתיחה הראשונה מופיע הציווי על שבת, ותו לא. לאחר השבת מופיעה פתיחה חוזרת, בלשון זהה לפתיחה הראשונה, והיא אמנם הכותרת הפותחת את כל רשימת המועדות.

דומה כי בפתיחה המחודשת לאחר השבת, מבקש הכתוב לבודד את השבת משאר המועדות, וליצור שתי קבוצות של זמנים מקודשים - השבת מחד, וכל שאר החגים מאידך.

ידועים דברי הגמ' אשר מחלקת בין השבת ובין המועדים לגבי נוסח הברכה. בשבת יש לברך: "מקדש השבת", ואילו במועד: "מקדש ישראל והזמנים". אם חג חל בשבת, הרי שמברכים: "מקדש השבת, ישראל והזמנים" (ראה למשל את הסוגיה בפסחים קיז, ע"ב). טעם הדבר הוא, ששבת "קביעא וקיימא", כלומר קיימת ללא מעורבות של ישראל, ואילו המועדים כולם קשורים מהותית בקידוש החודש על ידי ישראל, שאז חל ראש חודש וממנו מתחילים לספור עד לתוקפו של היום המקודש, ועל כן מקדימים את קדושת ישראל לקדושת המועד.

אם נעיין בפסוקים עצמם, יעלה מול עינינו ההבדל הבסיסי שבין שבת לשאר המועדים. ישנן שתי התייחסויות שונות לזמן בפסוקים שלפנינו, ולאורם יש לחלק את השבת המועדים.